

МІНІСТЕРСТВО ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА,
СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПРАЦІ
КАФЕДРА ФІЛОЛОГІЇ

**САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК
КОМПОНЕНТ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КРУГЛОГО СТОЛУ
(16 травня 2007 року)

Чернігів 2007

ЗМІСТ

Замість передмови	4
Корогод Т.О. Проблеми організації самостійної роботи з формування граматичних навичок на I етапі вивчення мови в немовному вузі.....	5
Сумак Н.О. Організація самостійної роботи студентів при виконанні лабораторних робіт з практичної граматики німецької мови	13
Наконечна Н.М. Формування навичок аудіювання під час самостійної роботи студентів	20
Терлецька У.І. Формування навичок монологічного мовлення під час самостійної роботи студентів	27
Савченко Л.І. Синтетичне читання у немовному вузі	34
Шевченко Ю.В. Індивідуалізація процесу організації домашнього читання	37
Шевлюга М.Г. Шляхи ефективної організації навчального процесу на заняттях з іноземної мови	41
Губар В.В. Архаїзми, солецизми... і інші труднощі перекладу античних текстів.....	45
Колотова О.О. Організація самоконтролю під час самостійної роботи студентів	49

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК НА І ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ МОВИ В НЕМОВНОМУ ВУЗІ

Корогод Т.О.,
в.о. завідувача кафедри філології

Зміни, які відбулися у суспільстві останнім часом, змусили переглянути ставлення викладачів вузу щодо методики організації курсу “Іноземна мова”. Орієнтація вузу на формування у студентів немовних спеціальностей умінь різних видів професійного спілкування з використанням іноземної мови вимагає вирішення цілого ряду проблем, які стосуються саме оптимальної організації навчального процесу.

Недостатній рівень знань з іноземної мови у випускників шкіл, різна мовна підготовка змушують викладачів вузу сконцентрувати свою увагу саме на формуванні навичок читання як засобу реалізації комунікативних і пізнавальних потреб. Проте, навіть успішне виконання проблемних завдань з читання потребує сформованості лінгвістичної компетенції як одного із специфічних аспектів навчання іноземної мови. На жаль, як свідчить досвід, серед випускників шкіл на момент вступу до вузу лише невелика кількість студентів має сформовані граматичні навички читання, говоріння, аудіювання та письма. Головними причинами низького володіння мовою є, на нашу думку, саме недостатня самостійність та нехтування принципами індивідуалізації навчання у процесі вивчення мови в школі.

Нові вимоги щодо вивчення предмета, з якими стикаються студенти у вузі, інше середовище на початку навчального року пригнічують стан студентів. Перед викладачами вузу постає завдання за оптимально короткий період часу, що відводиться на вивчення курсу “Іноземна мова”, сформувати стійкі граматичні навички, необхідні для виконання різноманітних видів мовленнєвої діяльності всіма студентами.

Досить ефективною підмогою в реалізації цього виду роботи є навчання, побудоване на принципах поетапного формування розумових дій та понять, які не лише, в свою чергу, забезпечують високу якість дій, що формуються, але і сприяють внутрішній мотивації навчання. Таким чином, сумний досвід зі школи залишається позаду, а проблемне завдання націлює студента на активізацію його пізнавальних потреб.

З досвіду роботи можна сказати, що процес формування повноцінної граматичної навички охоплює декілька етапів. Перш за все, це мотиваційний етап. Всі студенти мають зрозуміти завдання, прийняти його для формування певної думки, яка і є остаточною метою вивчення мови. Саме на цьому етапі відбувається процес “мовного розуміння”, тобто процес вираження однієї і тієї ж самої об’єктивної реальності за допомогою формальних засобів двох мов (англійської та української).

Наприклад, студентам пропонують наступні ситуації.

1. Суддя Іванова слухає справи двічі на тиждень. Judge Ivanova tries the cases twice a week.

2. Суддя Іванова зараз слухає справу з розлучення. Judge Ivanova is trying the case in divorce.

3. Суддя Іванова слухає справу вже 2 години. Judge Ivanova has been trying the case for 2 hours.

4. Поглянь, ані посмішки на обличчі. Вона завжди слухає справу так неупереджено! Look! there is no smile on her face. She always tries cases so impartially!

Під час II етапу викладач пропонує завдання на формування орієнтовної основи дій, згідно з якою студенти детально характеризують дії щодо характеру їх протікання.

Знайомство з граматичними категоріями на прикладі різноманітних відтінків значень мовних структур, а саме: “дія-факт” – non Continuous, “дія-факт з психологічним акцентуванням” – Continuous, “дія-процес” – Continuous, “передування немає” – non Perfect, “передування є” – Perfect, “дія у теперішньому” – Present (охоплює широкий діапазон часу), “дія в минулому” – Past, “дія в майбутньому” – Future в значній мірі полегшують сприйняття реальної дійсності з точки зору англієця.

III етап – етап оволодіння планом змісту граматичної одиниці – передбачає виконання трьох серій вправ на диференціацію значень мовних структур, які виражаються в рідній мові теперішнім, минулим та майбутнім часом і відповідно встановлення належних англійських часових форм. Кожна з серій вправ складається з наступних етапів: а) етап матеріалізованої дії за допомогою схем, алгоритмів, пояснень, операцій; б) зовнішньо-мовленнєвий етап, коли дія виконується без допоміжних засобів, але обов’язково з коментуванням операцій які виконуються; в) внутрішньо-мовленнєвий етап-дія виконується “про себе”, вголос лише озвучується результат; г) етап розумової дії: відразу подається назва дієслівної форми, що свідчить про автоматизацію навички. Як бачимо, вже на цьому етапі викладач реально може оцінити ступінь розуміння і володіння матеріалом всією аудиторією в кожній з підсистем і спланувати в подальшому свою роботу з кожним студентом.

IV етап – етап співвідношення орієнтовних основ дій з всіма можливими формами граматичних значень. Аналізуючи засоби вираження засвоєних граматичних категорій, студенти разом з викладачем складають таблицю формоутворень кожної з них.

	non Perfect			Perfect	
	non Cont	Cont		non Cont	Cont
Present	Vo Vs (es)	am is are	Ving	have V III (ed) has	have been Ving
Past	V II (ed)	was were	Ving	had V III (ed)	had been Ving
Future	shall Vo will	shall be Ving will		shall have V III (ed) will	shall have been Ving will

V. Під час останнього етапу, відведеного засвоєнню плану вираження дій, доцільно подати завдання на оцінку об’єктивної реальності в мовленнєвих ситуаціях, які подаються на рідній мові. Причому, операції вибору форми виконуються “в умі”, вголос подається лише англійський еквівалент речення. У такому разі вправи для засвоєння плану вираження дій доцільно розбити на IV серії, а саме: оволодіння формами Indefinite, Continuous, Perfect, Perfect Continuous.

Виконання цих вправ, безумовно, з новим текстовим наповненням, кожним студентом вдома досить ефективно впливає на подальшу активізацію граматичних одиниць у комунікативних вправах, які можуть бути запропоновані студентам під час виконання лабораторно-практичних робіт, націлених на засвоєння тієї чи іншої видо-часової форми дієслова.

Досить ефективний високий темп роботи, а також можливості індивідуалізації навчання досягаються за умов використання комп’ютера, користуючись яким, можна підібрати відповідний режим тренування кожному студенту. З’являється можливість проконтролювати виконання різноманітних вправ (підстановочних, трансформаційних, комбінаторних і т.д.). Окрім того, за умов відсутності комп’ютера викладачі мають розробити комплексні завдання “Self-correcting” та “Self-training”, за допомогою яких у студентів з’являється можливість проаналізувати всі відтинки та форми граматичного явища та сформувати стійкі граматичні навички вживання тієї чи іншої структури в різноманітних ситуаціях. Проте, слід відмітити і недолік виконання таких видів роботи. Не слід забувати, що потрібно навчати іншомовній мовленнєвій діяльності у процесі комунікації. У більшості випадків завдання такого плану не імітують реальні умови спілкування.

Інша проблема, з якою стикаються викладачі – неоднорідність груп. Спроби сформувати групи за рівнем володіння мовою не увінчалися успіхом. Єдиний вихід у цій ситуації, на мою думку, створення однорідних груп за рівнем знань під час організації індивідуальних занять та керівництва самостійною роботою студентів. Саме під час цих занять є можливість організувати процес навчання в цікавій, доступній, комунікативній формі з врахуванням індивідуальних особливостей кожного студента, інтенсивно при цьому приділяючи увагу граматичним завданням. Так під час вивчення тем “Я - студент”, “Робочий день”, можна запропонувати наступні вправи. У першу чергу, це вправи на вибір форми, безпосереднім завданням яких є саме правильне комунікативне вживання готових варіантів. Мають бути присутніми елементи обґрунтування або ж власного домислювання. По-друге, ситуаційно обумовлені, комунікативні вправи на множинний вибір потребують використання так званих “cue-words” для зняття саме лексичних труднощів, які можуть виникнути серед студентів з недостатнім рівнем знань. По-третє, короткі тексти на аудіювання, мета яких закріпити, децю розширити знання студентів з вивчених тем шляхом обговорення, коментування, а можливо, і критичного аналізу змісту подій у тексті. Доцільно наприкінці занять такого роду використати вправи на переклад та завершити процес навчання вправами.

які стимулюють вільне говоріння за рахунок комунікативних завдань, що створюють додатковий інтерес.

a) Make up questions, matching the suggested parts. Respond correspondingly.

A. Pattern: St. A: What are you translating?

St. B: I'm not translating anything. I'm answering your question.

What	are you	doing	now?
	is your neighbour	listening to	at the present
		reading	moment?
		translating	
		writing	
		looking at	
		wearing	
		having	
		learning	

B. Pattern: St. A: What does a professor do every day?

St. B: He delivers lectures.

St. A: And what about you?

St. B: But I don't, I listen to them.

What	do	a good (bad)	as a rule?
	does (not)	student	every day
		a professor	do (morning, evening)?
		schoolchildren	in winter (summer)?
		you	at the Institute?
			before (after) the exam?
			after a failure at the exam?

b) We are in the classroom now. Describe what all the students are (not) doing (are busy with).

Pattern: We're having a lab now, we're sitting at the desks, etc.

c) Sum up the activities which you (your friends) are (not) usually engaged in at the Institute.

Pattern: I have 3 classes every day, as a rule I don't miss lectures, etc.

Ex.2. Answer the following questions (to be asked by the teacher):

You are not having a French lesson now, are you? And what about your friends? What lesson are you having now? How many grammar lessons a week do you have? You are speaking English, aren't you? Do you speak it like a native? And what about your friend? When do students read for their exams? How many exams do they usually take in a session? You aren't reading for your exams, are you? What students get grants in our country? And what about students abroad?

Ex. 3. Work in pairs. Make up questions, matching the suggested parts. Respond correspondingly.

Pattern: St. A: What is your brother usually doing when you come home in the evening?

St. B: He is usually watching TV.

What is	your mother	doing	get up in the morning?
are	sister	when	come home in the
	brothers	you	evening?
	wife		come to (leave for)
	husband		the Institute?
	group-		come to the Insti-
	mates		tute canteen?
	teacher		

Ex.4. This time you have to read some sentences about our Institute. While reading the sentences correct them. Mind the English variant is correct but information is wrong. Write two correct sentences each time.

Example: Professors from foreign countries deliver lectures at our Institute. – Professors from foreign countries do not deliver lectures at our Institute. Professors from different cities and towns of Ukraine deliver lectures at our Institute.

1. The students in Ukraine study only those subjects they want.
2. At our Institute they study at 3 faculties.
3. All first-year students write course-works in different subjects.
4. Our students have their practical training only before the graduation exams.

Ex. 5. Disagree with the following, give as many arguments as you can, use "I'm afraid you are wrong", "That's not so", "You are mistaken", etc. as introductory phrases (Continuous versus Indefinite).

Pattern: St. A: You're reading a detective story now.

St. B: That's not so, I'm not reading a detective story. I'm not reading anything. I'm speaking with you. I don't read detective stories at all (or But in general I read a lot of detective stories.), etc.

1. You're having a French lesson. 2. You're writing a test. 3. You speak English like a native. 4. We usually have beastly weather in spring. 5. It often rains in winter in London.

Ex.6. Work in pairs.

Pattern: Find out if he studies English.

St. A: Do you study English? or You study English, don't you?

St. B: Yes, I do. (And what about you? — So do I or But I don't.)

Find out if (whether) St. A (B, etc.):

1. lives in a hostel; it is far from the Institute; gets there by bus or underground; returns home late; is usually tired.

2. likes music; frequent concerts; young people prefer pop music; usually goes alone or with her friend(s) to the concerts; always enjoys concerts of serious music; it is difficult to get tickets.

3. goes in for sports; goes in for hockey or football; is a hockey (football) fan; manages to combine sport and studies successfully; it is easy or difficult to do it.

4. it is interesting to study here; likes his group; usually spends his spare time with his group-mates; usually enjoys his studies (their parties, visits, etc.).

5. Find out the time of his (her) getting up, having breakfast, leaving home, coming to the Institute, returning home.

Ex. 7. Answering the following either confirm the similarity of the situations or say that the situations are different.

Pattern: 1. **St. A:** You study English. What about St. B?

St. C: So does he.

2. **St. A:** You don't read English newspapers every day. What about

St. B?

St. C: Neither does he.

3. **St. A:** You are not having a grammar lesson at the moment.

St. C: But I am.

A. 1. All full-time students come to the Institute in the morning. And what about you? 2. All good students come to the Institute in time. And what about you (him)? 3. The majority of students make notes at the lectures. What about your friends? 4. Some good students are afraid of their exams. What about bad students? 5. At your grammar lessons you usually speak English. What about your teacher? 6. I'm speaking English now. What about you? 7. You're listening to my questions. What about your neighbours? 8. You're looking at your teacher. What about your neighbour on the left?

B. 1. The student on your left is not having a French lesson. What about you? 2. He is not making notes. What about your other group-mates? 3. You're not writing a translation now. What about your teacher? 4. You never do your home-work in class. What about your friends? 5. You don't study at London University. What about your group-mates?

Ex. 8. Work in groups of five. Your job is to write a portrait of the average student in your group.

a) Each member of the group contributes one sentence from the list of questions suggested by the teacher.

1. Do you usually get dressed before or after breakfast?

2. What do you usually wear in bed?

3. How often do you eat between meals?

4. Do you ever shut yourself in the bathroom to be alone?

5. How often do you talk to yourself?

6. How often do you have arguments with other people in your head?

7. Are you usually more awake in the morning or in the evening?

8. How often do you sing in the bath or shower?

9. How often do you cook for yourself?

10. How often do you cook for other people?

11. How often do you eat in bed?

12. How often do you go to the dentist (hairdresser)?

Example: The average student in this group hardly ever cooks for himself/herself. He/She goes shopping for food once or twice a week.

Ex. 9. a) Listen to the following and then say what Mrs Smith manages to do within half an hour, and if she is a quick person; give your reasons:

Mrs. Smith usually gets up at 7 o'clock. She makes the beds, does the room, cooks breakfast, sets the table, serves breakfast and after her family has it, she washes up, puts on her usual clothes and at half past seven she leaves home.

b) Listen to the following and say if Ann, Mrs Smith's daughter, is a capable girl; give your reasons:

Ann doesn't work regularly at her French. She doesn't read aloud every day, she doesn't look up every new word in the dictionary, she doesn't regularly correct all her mistakes, she doesn't always listen attentively at her lessons, but yet she speaks French rather fluently.

c) Agree or disagree with the following, give as many arguments as you can (use the introductory phrases 'I'm afraid', 'That's not right', 'You must be wrong', etc.).

Pattern: St. A: Ann always comes to her classes well prepared.

St. B: Ann doesn't always come to her classes well prepared. Far from it, she rather seldom comes prepared because...

St. B (C): She doesn't work regularly at her English.

1. Ann gives her mother a hand with their housework, especially in the morning, she is a good daughter. 2. Mrs. Smith gets up late in the morning, does her morning exercises, takes a shower and goes for a walk. 3. It is very difficult for Ann to study English, she works very hard, but the results "are rather poor".

Ex. 10. Express your judgement of persons mentioned below, give as many versions as you can, use the words given below.

Pattern: St. A: The girl is always seeing the bad side in things.

St. B: She is a pessimist.

1. She is always differing with her colleagues. 2. This lady is always wanting money. 3. The girl is always smiling. 4. This child is always crying. 5. The woman is always complaining of something.

Cue words: greedy; poor house-wife; easy-going person; an optimist; to be difficult to deal with; a bore; a spoiled child; etc.

Ex. 11. Imagine that you overheard a few fragments of a conversation. Find out what it is all about. Respond correspondingly and continue accordingly (to be read by the teacher).

Pattern: T.: She is writing it now. (*your neighbour on the left, a dictation*)

St. A: Who is writing? — T.: Your neighbour on the left.— St. A: What is she writing? — T.: A dictation.— St. A: I'm afraid you're mistaken, my neighbour on the left is not writing anything. She is listening to our conversation.

1. She is having it now. (*your neighbour, headache*) 2. This student is sleeping. (*your neighbour*) 3. You're wearing it. (*an evening dress*) 4. They are doing it. (*your parents, morning exercises*)

Ex. 12. Act as an interpreter in the dialogue.

St.A: - Це квартира професора Петрова? Чи можу я побачити (самого) професора.

Mr.B: Заходьте, будь ласка, я чекаю Вас. Я син професора. Його ще немає вдома.

St.A: У нього зараз лекція в університеті?

Mr.B: Так, тричі на тиждень він читає лекції та проводить семінарські заняття.

Організація і виконання вищевказаних завдань поступово створює всі умови для вільного говоріння, побудованого на основі елементів змагання; за рахунок завдань на відгадування, аргументацію тощо, які весь час утримують увагу кожного студента на належному рівні.

Mastermind Assignment

I. a) Describe what a friend of yours is wearing, and other students will guess whom you mean. Now tell us what (s)he usually wears on festive occasions.

b) You're on a leave and are writing a letter to a friend of yours, describe everything you and other people are doing at the moment and let your friends guess the place you're in, the time of the year and the weather you're having.

c) You study at the Law Faculty. Your friend studies at the Social – Economic Faculty. You want to share your ideas about your work you are going to be engaged in.

d) Guess who is meant here by the pattern of his morning — a bachelor or a married man:

He gets up early, makes his bed, doesn't have a substantial breakfast, quickly has tea, looks through a newspaper, leaves everything on the table and leaves for work.

e) Compare the pattern of the day (one after another):

1) of a night duty nurse and a teacher at the Institute;

2) of an actress and a house-wife.

II. Make suggestions of what the listed below people usually do: 1) a professor and students at an interesting lecture and at a dull one; 2) the football players and their fans at an exciting match and at a dull one.

Таким чином, методично вірне виконання всіх видів роботи обумовить закономірний і системний рух до напрямку створення комплексного підходу, саме завдяки якому й відбувається процес злиття синтезу й говоріння.

Література

1. Кучина Н.М. Интенсификация процесса формирования грамматических навыков на первом этапе обучения в неязыковом вузе // Иноземнi мови. – 1997. – №1. – С. 56-59.